

VERSLAG 22 juni 2022 van de hybride vergadering van de Statencommissie Ruimte, Groen, Water en Wonen van de provincie Utrecht (voortzetting 15/06)

Voorzitter: mw. mr. S.F. van Ulzen

Namens het college van GS: drs. W.R.C. Sterk

Woordvoerders: R. Dercksen (PVV), M. van Elteren (GroenLinks), M. Fiscalini (JA21), J. Germs (50PLUS), J. van Gilse (VVD), H. de Harder (ChristenUnie), F. Hazeleger (SGP), M. Hoek (50PLUS), A. Krijgsman (PvdA), T. Schipper (SP), C. Westerlaken (CDA), M. de Widt (D66)

Van ambtelijke zijde aanwezig: drs. T.J. Dorst (statenadviseur), F. Kools (commissiegriffier), H. Meinhardt (Notuleerservice Nederland)

Opening en algemeen

1. Heropening

De voorzitter heet alle aanwezigen welkom. Vervolgens heropent zij de vergadering van de Commissie RGW die op 15 juni is gestart. Het belangrijkste agendapunt is agendapunt 2, de Kamerbrieven Stikstof en Gebiedsgerichte Aanpak/Nieuwkoop. De SGP heeft de SB Mastergrondexploitatie Hart van de Heuvelrug 2022 en de Grondexploitatie Vliegbasis Soesterberg opgewaardeerd. De opwaardering, kan men niet in de commissie bespreken, omdat er geheimhouding voor vereist is. Men moet daar nog een tijdstip voor vinden voor het zomerreces. Indien dat niet lukt, wordt het na het reces.

De voorzitter richt een speciaal woord van welkom aan de insprekers, de heer De Graaff namens de Gebiedscoöperatie Groot Wilnis Vinkeveen en de heer Van Wijk. Hij had zich aangemeld als provinciaal voorzitter van LTO-Noord voor Utrecht, maar geeft aan in plaats daarvan het woord te voeren namens het Stikstofcollectief. Ze geeft aan dat er scherp op de inspreektijd gelet wordt vanwege de beperkte vergadertijd. Beide heren spreken in over agendapunt 2. Hun bijdrage treft men als bijlage aan bij dit verslag. De inbreng van de heer De Graaff wordt kort onderbroken in verband met technische problemen.

Commissieleden krijgen de gelegenheid om vragen stellen.

De heer Germs heeft respect voor de insprekers. Wat kan de insprekers respectievelijk de groep die ze vertegenwoordigen wel over de streep halen om met de provincie samen te werken? Dat zal toch op een gegeven moment moeten gebeuren.

De heer Hazeleger heeft een vraag voor de heer Van Wijk. Die heeft aangegeven dat zolang de brief van minister Van der Wal niet is afgewezen door de provincie, de boeren niet met de provincie wil praten. Is dat een uitspraak namens LTO of namens het collectief?

De heer De Harder vindt het goed dat de insprekers op deze dag de tijd hebben genomen om in te spreken. Spreker denkt ook graag in perspectieven. De insprekers hebben de grens duidelijk gesteld. Is het perspectief van het handlingskader bij de gebiedsgerichte aanpak en de gebiedsprocessen die lopen voor beide insprekers voldoende om wel met de provincie in gesprek te blijven? Om aan de hand daarvan wel door te blijven werken? Of is daar ook een te grote kras op gekomen?

Mevrouw Van Gilse heeft de afgelopen week gehoord dat veel agrariërs niet meer durven te investeren in verduurzaming. En door de onzekerheid de banken inmiddels ook niet. Wat is er nodig om ervoor te zorgen dat agrariërs toch weer durven te investeren in hun eigen bedrijf? Onder andere in duurzaamheid.

De heer Dercksen vindt het goed dat de insprekers hun noodkreet hebben laten horen. Die kan niet vaak genoeg en hard genoeg gehoord worden. Is de perceptie juist dat de provincie in een juridisch mijnenveld terecht komt wanneer de brief niet van tafel gaat en wanneer dit beleid wordt doorgedrukt? De spreker vraagt: Verwachten de agrariërs een grote juridische strijd waarbij geen zicht op het einde is?

De voorzitter stelt vast dat er geen vragen meer zijn. Dan volgt nu de beantwoording.

De heer Van Wijk meldt dat men graag samen optrekt met de provincie. Zoals gezegd moet de provincie wel afstand nemen van wat er ligt. Of de minister moet haar plan fors gaan aanpassen. Uit de Statenbrief komt volgens spreker niet naar voren dat de provincie die afstand neemt. Spreker vindt de Statenbrief niet erg scherp opgeschreven. Andere provincies doen dat wel veel scherper. De achterban van de spreker ziet het starten van gebiedsprocessen op dit moment niet zitten. De achterban heeft niet gezegd dat hij niet meer met de provincie aan tafel mag gaan. Hij blijft zitten aan de gebiedstafel Oost-West en de achterban is het daarmee eens. Maar de kritische depositiewaarde moet eerst van tafel voordat een gebiedsgerichte aanpak in gang gezet kan worden. Dat is volgens de spreker een hard punt. Alles wat de spreker heeft gezegd, deed hij namens het Stikstof collectief. Totdat de hoofdlijnenbrief van minister Van der Wal kwam, was men heel goed bezig. Men zag wel perspectief, al was het af en toe moeilijk. Gebiedscoöperaties zijn opgezet om zulke processen in gang te zetten. Toen kwam de hoofdlijnenbrief. Die is al onderuitgehaald aan de gebiedstafel. De provincie heeft toen gezegd, na afstemming met de gebiedspartners, dat men die brief niet acceptabel vond en heeft toen een brief aan de minister gestuurd. Daar is niet op gereageerd. Nu komt er nog een opgave bij. Die betreft vooral de NNN, die in Utrecht zwaar telt. Vervolgens wordt er noch door de gebiedscommissie noch door de provincie aangegeven dat men daar niets mee kan. Volgens de spreker steekt dat zijn achterban.

Men was inderdaad goed bezig samen met de provincie. Dat moet men ook weer oppakken, maar wel met doelstellingen die men kan realiseren. Om boeren weer te laten investeren is perspectief nodig en een betrouwbare overheid. Dat laatste is essentieel. Niet vandaag A zeggen en vervolgens morgen B zeggen. En afspraak is afspraak. Spreker denkt dat men nu reeds in een juridisch mijnenveld zit en dat men daar voorlopig nog niet uit is.

De heer De Graaff kan zich geheel vinden in de woorden van de heer Van Wijk. Voor een investering heeft men geld nodig. De banken trekken zich terug, omdat de boeren geen houdbare vergunning hebben. Dus, men kan niet eens investeren. Spreker heeft zelf een dure emissiearme stal aangelegd. Die innovatie wordt door de rechter onderuit gehaald. Dan heeft men vervolgens niets meer. Men zit dus al in een juridisch mijnenveld.

De voorzitter dankt beide insprekers voor hun bijdragen. Wanneer men wil kan men het debat op de publieke tribune volgen. Dan volgt nu de behandeling van agendapunt 2.

Ter bespreking

2. Kamerbrieven Stikstof en Gebiedsgerichte Aanpak/Nieuwkoop

De voorzitter memoreert dat men voorafgaand aan de vergadering de stikstof infosessie heeft gehad. Het agendapunt was opge waardeerd door PvdA, GroenLinks, D66 en ChristenUnie aan bod. Maar omdat het zo'n uitgebreid onderwerp is wordt de Statenbrief binnen de gehele commissie besproken in één termijn. Er zijn geen spreektijden, maar het zou fijn zijn wanneer de commissieleden kort en bondig uitspreken.

Mevrouw Van Elteren vindt het goed dat de provincie Utrecht de noodzaak onderschrijft om de uitstoot van stikstof drastisch te verminderen en de natuur te herstellen. Er ligt een flinke opgave voor de provincie met ingrijpende gevolgen voor het landelijk gebied. Wanneer men de maatregelen integraal bekijkt, dan gaat het niet alleen om stikstof en natuurbescherming, maar ook om de water- en luchtkwaliteit. De partij is voorstander van de plannen. Ze zijn inderdaad ingrijpend, zeker voor de boeren die nu in onzekerheid zitten. Maar het is volgens de spreker wel een plan dat nodig is voor het herstel van de natuur en om te voorkomen dat men van crisis naar crisis gaat. Ook om andere ontwikkelingen weer mogelijk te maken. De stikstofproblemen zijn volgens haar te lang vooruit geschoven. Een stevig en duidelijk beleid is nodig en onontkoombaar. Met de krachtige doelen komen er instrumenten waardoor er duidelijkheid en perspectief voor de boeren komt. Daarom de vraag welke ondersteuning er is voor de boeren, die naar aanleiding van de berichtgeving van de afgelopen weken met het probleem zitten dat ze met al die percentages op een kaartje, niet weten wat de gevolgen voor hun bedrijf zijn? Naast de stikstofbrief werd er ook een Kamerbrief van meer dan vijftig kantjes verzonden door minister Staghouwer. In die brief ontbrak ook het perspectief voor de boeren. Wanneer men wil dat de boeren meer natuurinclusief of biologisch gaan werken, dan zijn er voor wat GroenLinks betreft vanuit de landelijke overheid op kort termijn woest aantrekkelijke regelingen nodig. Vanuit de provincie ligt er al de vraag of er een mogelijkheid is om koplopers te belonen. Is de gedeputeerde bereid om zowel zelf als in IPO-verband bij de minister voor die aantrekkelijke regelingen te pleiten? Dan nog een paar korte vragen over de Statenbrief. In de Statenbrief van 14 juni leest men dat alleen bij voldoende afname van de nutriëntenbelasting en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen de KRW-doelen in de provincie te realiseren zijn. Betekent dit dat de provincie ook met de minister in

gesprek gaat over vermindering van gewasbeschermingsmiddelen? Gaat de provincie op dat punt nog extra stappen ondernemen? Dan de zin “de spanning tussen urgentie en tempo enerzijds en zorgvuldigheid en tijd dat een gebiedsproces van deze omvang vraagt, baart ons nog steeds zorgen”. Wat vraagt men eigenlijk wanneer men dit bij de minister neerlegt? Wat wil men met deze zin zeggen? Hint de provincie dan op vertraging? Dat zou de spreker onwenselijk vinden.

De heer Hazeleger vraagt mevrouw Van Elteren vindt van de reductieopgave van 95% reductie in NNN en wat dat voor gevolgen heeft voor de boeren die in het gebied zitten en voor de 600 ha natuur die de provincie nog moet realiseren.

Mevrouw Van Elteren maakt zich daar zorgen over. Men zit daarover in dubio. Aan de ene kant wordt men erop gewezen dat het in NNN-gebieden niet goed gaat en dat men niet alleen moet kijken naar Natura2000-gebieden. Kijk goed naar wat er in de grond in het NNN gebeurt. Aan de andere kant ziet men dat er sprake is van een grote opgave. Men weet nog niet wat men ermee aan moet. Men heeft begrepen dat die kaart van de minister nog geen vast gegeven is. Een punt daarbij is dat, wanneer men op de ene plek minder doet, men op een andere plek meer moet doen. Hoe zit dat eigenlijk precies? Spreker is benieuwd hoe dat precies zal werken.

Mevrouw Van Gilse geeft aan dat de stikstofopgave velen direct raakt. Dat werd afgelopen weken, maar zeker weer vandaag duidelijk zichtbaar. Men leeft mee met iedereen die op dit moment in onzekerheid zit. Spreker sluit zich aan bij de vraag van GroenLinks welke ondersteuning de boeren vanuit de provincie aangeboden krijgen. Gemakkelijke oplossingen voor het stikstofprobleem zijn er niet. Een ding staat vast, men moet het met elkaar oplossen en niet tegenover elkaar gaan staan. De partij van de spreker maakt zich sterk voor de ondernemers, dus ok de agrarische ondernemers. Zij streeft naar een overheid die naast de mensen staat en met hen gezamenlijk naar de oplossingen zoekt. Men moet zich er hard voor maken dat alle sectoren een bijdrage leveren aan de oplossing. Daarnaast is een leefbare provincie heel belangrijk. Fijn wonen, werken, bewegen en recreëren. Ook dat staat bij deze opgave onder druk. Bovenal wil de spreker inzet op het herstel van de natuur. Door onder andere de groei van biodiversiteit. Dat moet men doen door heel intensief gebiedsgerichte plannen te maken voor de gebieden zelf. Dat vraagt om maatwerk. Dat lukt bij sommige gebieden in de provincie ook heel goed. Is er goed in kaart gebracht waar het wel goed lukt en waar nog een tandje bijgezet moet worden? Om hoe men door middel van beheer die natuurgebieden nog sterker kan maken? Daarnaast wil spreker inzetten op innovatie en toegespitste maatregelen. Men roept de gedeputeerde op om met een gedegen en gedragen aanpak te komen. In de provincie zijn al heel veel zaken gedaan, geïmplementeerd en geïnnoveerd. Daadwerkelijk meten vindt de spreker ook heel belangrijk. Wil de gedeputeerde zich hard maken voor agrariërs die al veel stappen hebben gezet voor de peildatum 2018? Door maatwerk en gebiedsgericht werken, kan men per Natura 2000-gebied goed in kaart brengen wat er nodig is en wat er nodig is aan versnelling en intensivering. Wanneer het echt niet anders kan na innovatie en extra inzet, dan waar nodig overgaan op ruilverkaveling. Wel met een nadruk op vrijwilligheid.

De heer Westerlaken heeft nog niet helder gekregen wat de VVD zegt. Zegt men dat met de naar voren gebrachte nuanceringen het voorstel van minister Van der Wal uitgevoerd moet worden of niet?

Mevrouw Van Gilse vindt dat hard aan gewerkt moet worden om de natuurgebieden in de provincie in goede staat te houden. Via intensief natuurbeheer en innovaties. Zoveel mogelijk meten om vervolgens te werken aan natuurherstel.

De heer Westerlaken hoorde een samenvatting van wat zojuist gezegd is. Dat is geen antwoord op de vraag. Denkt de VVD met wat zojuist is voorgesteld gaat realiseren met de voorstellen zoals verwoord in de brief en het plan van minister Van der Wal voor stikstof en natuur of zegt men dat men dit gewoon wil doen op de Utrechtse manier zoals men al een aantal jaren bezig is. Zoals dat het herbevestigd is in de stukken die op 23 maart jongstleden zijn vastgesteld?

Mevrouw Van Gilse denkt dat het beter is om gewoon aan de gang te gaan. Er zijn nog veel onzekerheden. Wat gaat het landelijke beleid precies betekenen? Hoe hard het is? Wat is er aan maatwerk mogelijk? De VVD wil inzetten om hard aan de slag te gaan met de maatregelen die spreker genoemd heeft.

De heer Hazeleger wil graag van mevrouw Van Gilse weten wat ze vindt van de 95% in de NNN-gebieden.

Mevrouw Van Gilse vindt een betrouwbare overheid heel belangrijk. Voor haar fractie was het ook nieuw dat dit ineens naar voren kwam. Men wil vooral inzetten op de Natura2000-gebieden.

De heer Hazeleger vraagt of dat betekent dat mevrouw Van Gilse zegt dat men zich op de Natura 2000-gebieden moet focussen zoals in het Handelingskader staat. Die 95% is voor ons niet haalbaar.

Mevrouw Van Gilse zegt dat niet. Men geeft aan dat de situatie nieuw is en dat men niet weet welke uitzonderingsmogelijkheden mogelijk zijn. Maar dat de fractie al die tijd is uitgegaan van natuurherstel in de Natura2000-gebieden. Daar wil men als eerste mee beginnen.

De heer Dercksen merkt op dat ondernemers wel weten waar ze aan toe zijn met de VVD. Mevrouw Gilse heeft een aantal dingen in haar bijdrage gezegd. Men wil de natuur herstellen. Naar welk punt precies? De VVD wil gaan meten. Gaat het dan om luchtmetingen of depositiemetingen? Het laatste in verband met de juridische houdbaarheid. Hoe kan het dat Duitsland vlak over de landsgrens aan Brussel rapporteert dat het heel goed gaat met dezelfde natuur en natuurgebieden die Nederland heeft?

Mevrouw Van Gilse wil een inzet van metingen waar dat mogelijk is. Men heeft een veehouderij in Bunschoten-Spankenburg bezocht waar het hele jaar door gemeten wordt. Daar kijkt men ook naar welke maatregelen welke effecten hebben. Uit die gegevens blijkt dat er in een ideale situatie een stikstofreductie van 70% wellicht mogelijk is. Daar liggen dus veel kansen. Een reden om door te blijven meten. En meer te gaan meten. Dan kan men dan juridisch houdbare vergunningen op baseren. Hoe natuurherstel mogelijk is, heeft men kunnen zien op een werkbezoek in Vijfherenlanden. Daar is men bezig in twee gebieden. Deze gebieden zijn in basis stikstofgevoelig. Maar, door heel intensief beheer staan deze gebieden er op dit moment relatief goed voor. De biodiversiteit is daar de afgelopen jaren toegenomen. Daar zou spreker op willen inzetten. Om dit in alle gebieden mogelijk te maken. Duitsland is een ander land. Wat niet wegneemt dat men ook daar moet voldoen aan de Europese regelgeving. Waarom het bij hen wel lukt, daar kan spreker niets over zeggen.

De heer Dercksen denkt dat Duitsland gewoon andere regels heeft. Die werken ook niet met allerlei postzegelgebiedjes. Mevrouw Van Gilse heeft het elke keer over meten, aldus de spreker. Dan heeft ze het over luchtmetingen. Maar, die bedoelt spreker niet. Men wil weten wat er daadwerkelijk neerkomt op de vegetatie en wat er in de bodem komt. Dat weet men niet. Als men wil meten, dan zou men moeten wachten tot dat soort metingen er zijn. Proeven worden al wel gedaan door de UvA samen met de agrarische sector. Dan weet men waar men aan toe is en dan weet men ook waar de depositie van afkomstig is. Misschien komt die wel van een biomassacentrale die niet in de modellen zit. Er kunnen nog veel meer plekken of uitstoters zijn die niet in de modellen voor komen. Maar die zorgen wel voor depositie. Met luchtmetingen stapt men in een juridisch mijnenveld. Men laat de agrarische ondernemers barsten zolang men dit beleid door laat gaan. Dan nog het herstel van natuur en intensief beheer. Natuur is eigenlijk alles waar mensen met hun vingers vanaf blijven. Er is geen natuur in Nederland. We kennen in dit land alleen aangelegde parken. De vraag is vervolgens of men aangelegde parken moet herstellen? Welke situatie moet er dan terugkomen? Het moment dat de parken zijn aangelegd?

Mevrouw Van Gilse brengt naar voren dat de heer Dercksen Nederland op slot zet wanneer er geen beleid gevoerd gaat worden. Dan gaat er niets gebeuren. Dan wordt het hele land getroffen. Niet alleen de landbouw. Om die reden moet men gewoon gaan beginnen. Kijken naar wat mogelijk is. En zo mogelijk te meten wat de resultaten van maatregelen zijn.

Mevrouw Van Elteren werpt het punt innovatie op. Daar zit ook nog een probleem. Zie het voorbeeld van een van de sprekers. Boeren schaffen een dure nieuwe stalfloor aan om uitstoot te verminderen. Vervolgens blijkt dat het juridisch niet klopt. Wat weer de nodige onzekerheid oplevert. Spreker hoort de VVD opnieuw pleiten voor innovatie. Er is zorg dat men op basis van innovatie weer iets introduceert dat juridisch niet houdbaar blijkt te zijn. Hoe kijkt de VVD tegen dit punt aan?

Mevrouw Van Gilse geeft GroenLinks op dit punt gelijk. Het is heel erg belangrijk dat men agrariërs zekerheid moet kunnen geven. Vanwege de onzekerheid durven heel veel agrariërs niet te investeren in innovaties. Dat moet men tegengaan door duidelijkheid te scheppen en door te scherp te krijgen wat juridisch haalbaar is. Er is uit onderzoeken gebleken dat er heel veel reductie mogelijk is met innovaties en maatregelen. Daar moet de overheid hard aan werken. Dat er zwart op wit staat wat men daarmee kan realiseren. Daarna kunnen de agrariërs volgens de spreker daar zo snel mogelijk mee aan de slag.

De heer Fiscalini merkt op dat de Provincie Utrecht zich nog niet heeft verzet tegen de opgave. Andere provincies hebben dat wel gedaan. Op basis van het rapport 'Meten is weten' van de commissie Hordijk weet men dat de toepassing van de modellen niet overal geschikt is.

De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de stikstofreductie legt het Rijk compleet bij de provincies. De vraag is nu of de provincie Utrecht die verantwoordelijkheid voor die uitvoering wel aannemen mede gezien de aangetoonde ondeugdelijkheid van het Aeriussysteem. In welke natuurgebieden zijn er daadwerkelijk depositiemetingen gedaan en wat zijn de resultaten? In welke natuurgebieden zijn er bodemonsters genomen naar verzuring en meststoffen? Wat zijn de resultaten daarvan? Tot welke afstand kan de ammoniakemissie van een veehouderij leiden tot depositie in de omliggende natuur? Klopt het dat op een deel van de stikstofgevoelige natuur op grond ligt waar dertig jaar geleden nog koeien liepen? Dat daardoor de uitbreiding van het natuurareaal ook de uitbreiding van het stikstofgevoelige natuur betekent. Dat hierdoor ook het probleem vergroot is. Volgens het kaartje komt er ook een zwaar accent bij de NNN-gebieden. Wordt er daarbij ook naar andere sectoren gekeken, bijvoorbeeld dat er in die gebieden geen motorboten meer mogen varen?

Als laatste staat er in de brief van de minister dat als onderdeel van het eerlijke verhaal over de stikstofreductie niet alle agrariërs door kunnen gaan met hun onderneming. Maar de gedeputeerde heeft onlangs gezegd dat boeren uitkopen geen optie is. Blijft men daar achter staan?

De heer Westerlaken zegt te hebben gehoopt dat beide ministers van LNV hun boerenverstand zouden gebruiken. Maar wat men nu ziet, is het begin van de afbraak van de leefbaarheid in het landelijk gebied. Daar moet men op deze manier niet aan beginnen.

Het CDA is altijd kritisch geweest, maar niet negatief. Men is ook geen ontkenner van het stikstofprobleem. Maar de spreker vraagt wel om alternatieven voor wat reddeloze natuur is. Er is altijd gevraagd om het terstond legaliseren van PAS-melders, boeren die altijd keurig netjes gewerkt hebben volgens de regels. Maar die nog steeds geen vergunning hebben. Zojuist is gehoord wat het effect is voor boeren wanneer ze geen vergunning hebben. Boeren die in een overgangssituatie van eigenaar zitten, kunnen bij de bank niet terecht om de overdracht te financieren omdat men bij de bank de mededeling krijgt dat men bij het ontbreken van een vergunning geen geld verstrekt. Die melders moeten terstond gelegaliseerd worden. Het CDA heeft ook altijd gezegd dat men niet moet redeneren vanuit depositiewaarde, maar probeer het werk te doen op basis van de instandhoudingsdoelen. Er zitten ook andere aspecten aan. Wat ziet men in het plan van de minister terug? Alles wordt aangestuurd via de KDW. Wat men ook altijd heeft aangegeven, is dat men de problematiek integraal moet aanpakken. Men moet meerdere problemen tegelijk aanpakken, maar ook met meer partijen een probleem aanpakken. In dit geval met de andere producenten van stikstofdruk. Over NNN zijn al voldoende woorden gezegd. Voordat de heer Hazeleger de vraag stelt, afspraak is afspraak. Afspraken komt men na. Als de minister dat niet doet, dan doet het CDA het wel. Kortom, men had gehoopt dat er duidelijkheid zou komen vanuit Den Haag. Dat ziet men helaas niet. Bijna alle vragen die technisch gesteld moeten worden, zijn gesteld in de brief die het college heeft gestuurd naar de ministers.

Mevrouw De Widt stelt dat er op het gebied van stikstof iets moest gebeuren, dat is duidelijk en onontkoombaar is. Daartegenover staat dat men in Utrecht al een heel goed landbouwbeleid heeft waar D66 geheel achter staat. En dat men in Utrecht altijd goed met elkaar in overleg is geweest. Dat is veel waard en dat wil men zo houden. Op dit moment drie vragen, geeft de spreker aan. Is er op dit moment überhaupt ruimte om de minister om verduidelijking te vragen en hoe ziet dat tijdspad er precies uit? Voor sommige natuurwaarden in de provincie is het evident dat er agrarisch beheer nodig is. Hoe is dat dan te rijmen met die 95%? In de Kamerbrief van de startnotitie NPLG staat dat vooruitlopend op de gebiedsplannen de provincies gevraagd is om versnellingsmaatregelen voor te stellen. Daarop zijn 89 voorstellen binnengekomen. Waren daar Utrechtse voorstellen bij? Zo ja, horen de Utrechtse initiatieven en voorstellen daarbij?

De heer Hazeleger heeft de vraag aan de heer Westerlaken al gesteld. Maar hoe ziet men de 95% in de realiteit.

Mevrouw De Widt heeft dezelfde vraag zojuist ook zelf gesteld. Zij ziet niet goed hoe dat regelbaar is.

De heer Hazeleger concludeert dat deze vraag aan het college is gesteld.

Mevrouw Krijgsman heeft gehoord om de aandacht te vragen voor depositie en om aandacht te vragen om stikstof te reduceren en om de natuur te beschermen. De gepresenteerde plannen hebben grote gevolgen voor de leefomgeving. Daarom begrijpt men de reacties heel goed. De PvdA hekelt de manier waarop dit punt naar buiten is komen. Eerst

heel veel roddels en dan een stevig plan met heel veel onduidelijkheid. Met een groot gemis aan de bijdrage die andere sectoren moeten leveren. Er had een integraal plan moeten liggen dat afgestemd was met de provincies. Die zijn aan zet wat betreft de uitvoering. Het is van belang dat men de natuur beschermt en de uitstoot van stikstof vermindert. Men onderschrijft de noodzaak van de doelstellingen. Maar, men wil de boeren duidelijkheid verschaffen en perspectief geven. Stop met geitenpaadjes en het vooruitschuiven van problemen, aldus de spreker. Wat door minister Van der Wal naar voren is gebracht is indicatief. Het geeft een richting aan voor het behalen van bepaalde doelstellingen. Het is aan de gedeputeerde om duidelijkheid te verschaffen op gebiedsniveau. Dat heeft men nog niet voor elkaar. Wat men niet moet vergeten is dat er in de opgave ook data en baten van klimaat zijn meegenomen. Vorige week was de commissie in een gebied waarvoor het noodzakelijk is dat het waterpeil verhoogd wordt voor de natuur. Ook in de veenweidegebieden is dit nodig. Dat zou men ook willen voor het verbeteren van de habitat in de weidevogelgebieden. Dan heeft men het nog niet over het plan dat de Europese Commissie vanmiddag gepresenteerd heeft. Dit betekent dus dat men als provincie moeten naar een totaalbeheer en invloed moeten hebben op het boerenbedrijf. Hoe gaat de gedeputeerde daarmee aan de slag? Een en ander vergt wel financiële middelen. Hoe denkt men dit te gaan doen? De PvdA is geen voorstander van weer kijken naar verder innoveren. Men heeft gezien hoe dat heeft uitpakkt bij stalsystemen en vloeren. Veel desinvesteringen. Men hoort ook graag of de gedeputeerde bereid is om de banken, de Rabobank, en andere grote investeerders in de landbouw mede verantwoordelijk te houden voor de problemen die er nu zijn. Ze zijn de grote krachten geweest achter de industrialisering van de landbouw met deze grote gevolgen. De PvdA heeft er alle vertrouwen in dat de boeren de transitie kunnen opvangen, zegt de spreker. Dat kan bijvoorbeeld door ervoor te zorgen dat kleinere bedrijven met minder dieren en met kringloop de norm wordt. Er is al een aantal boeren die dit in de praktijk brengt. Voor de spreker is er geen plek meer voor de bio-industrie. Men kan zich aansluiten bij de vraag van GroenLinks over de koplopers. Ze mogen niet de dupe worden van nieuw beleid. Wat gaat de gedeputeerde voor hen doen?

De uitdagingen zijn groot. De komende jaren zullen niet makkelijk worden. Maar in het belang van de natuur en het toekomstig boerenbestaan op het platteland moet men wel stappen gaan zetten. He is belangrijk dat men daarover met elkaar in gesprek blijft. Een van de instrumenten daarbij zijn de plattelandcoaches. Die moet men ook langer blijven gebruiken. Daarvoor komt men met een motie in PS volgende week. Daarbij moeten ook de disciplines worden uitgebreid, kondigt de spreker aan. Betere financiering, betere juridische en psychologische begeleiding waar dat nodig is.

De heer Hazeleger merkt op dat mevrouw Krijgsman sprak over de industrialisering van de landbouw. Weet mevrouw Krijgsman nog welke minister daarmee is begonnen?

Mevrouw Krijgsman zou het niet verbazen als het een PvdA-minister is geweest.

De heer Hazeleger geeft nog aan dat daarvoor de heer Mansholt al een aanzet heeft gegeven. Spreker begrijpt de inbreng, maar een zekere zelfreflectie is volgens hem op zijn plaats bij de PvdA.'

Mevrouw Krijgsman verwijst toch naar gewezen staatssecretaris Bleker, die veel irritaties heeft opgewekt bij verschillende partijen. Ze geeft aan dat haar fractie geen voorstander is van pilots met stikstofbanken en dergelijke. Zeker nu er nog geen zekerheid is. Geen juridische geitenpaadjes meer. Niet extern salderen buiten de industrie. Boerenbedrijven mogen wel onderling salderen. De industrie moet zijn eigen boontjes gaan doppen. Het voorstel is om voorlopig een moratorium in te stellen voor alle activiteiten die stikstof uitsluiten totdat er een goed integraal plan ligt waardoor voorkomen wordt dat de PAS-melders verder in de problemen komen.

Mevrouw Van Gilse vraagt of het goed begrepen is dat de PvdA niet wil inzetten op innovaties door middel van pilots en niet wil kijken naar wat er mogelijk is vanuit initiatieven van agrariërs zelf.

Mevrouw Krijgsman geeft aan dat men daar heel terughoudend mee is. Dat wil niet zeggen dat men er niet helemaal niet voor open staat. Men heeft gezien wat voor problemen het oplevert. Stikstofruimte die naar de haven van Rotterdam zou gaan, terwijl de boeren hier die ruimte heel hard nodig hebben. Sowieso heeft de natuur als eerste stikstof nodig. Dus voorlopig geen juridische geitenpaadjes. Eerst kijken naar de sector die de stikstofruimte het hardst nodig heeft. Dat zijn de boeren.

De heer De Harder heeft zojuist van mevrouw Krijgsman gehoord dat ze voor een moratorium is voor alle activiteiten die stikstof uitstoten. Zegt de PvdA daarmee dat men alles stop zet?

Mevrouw Krijgsman heeft dat aangegeven voor een moratorium te zijn tot het moment dat er een goed integraal plan op tafel ligt. Even geen nieuwe wegen inslaan. Eerst kijken tot er duidelijkheid is. Voordat men begint met ruimte geven aan allerlei sectoren waarvan later zegt dat men dat juist niet had moeten doen. Een pas op de plaats tot er duidelijkheid is en dan verder.

De heer De Harder vindt een pas op de plaats wel een mooie uitspraak in dit kader. Maar, dat betekent ook geen woningen, dat zijn ook geen nieuwe brandstofauto's, dat is een stop op alles waar stikstof of ammoniak bij vrijkomt.

Mevrouw Krijgsman geeft aan dat alleen bij de bouw van woningen stikstof vrijkomt, maar daarna niet meer. Het gaat echt om de industrie. Om uitbreiding van snelwegen. Om dat soort grote projecten. Niet weer een nieuwe stal er ergens bijbouwen. Even een pas op de plaats, aldus de spreker, en kijken wat er aan de hand is en wat er moet gebeuren.

Mevrouw Van Gilse vraagt zich af waarom mevrouw Krijgsman tegen een stikstofbank is. Een stikstofbank brengt alleen maar in kaart welke ruimte er is. Dat biedt alleen maar meer transparantie en een perspectief. Waarom is dat fout?

Mevrouw Krijgsman brengt naar voren dat er bij de stikstofbank in het recente verleden zaken zijn fout gegaan. Het gaat erom dat men niet in stikstofruimte gaan handelen die er niet is. Dat men niet over een jaar weer de wacht aangezegd krijgt en dat men te maken krijgt met het punt dat bedrijven gebruik willen maken van de ruimte van de stikstofbank die er niet is.

Mevrouw Van Gilse stelt dat het idee van de huidige stikstofbank is dat er niet wordt gehandeld in ruimte die er niet is. Zo'n bank laten zien welke ruimte er nog wél is. Spreker snapt niet waarom mevrouw Krijgsman daar tegen zou kan zijn.

De heer Hazeleger wil mevrouw Krijgsman een vraag stellen over alle agrarische activiteiten die nog niet vergund zijn, maar die in basis wel legaal zijn. Die hebben ook een stikstofbank nodig. Spreker vraagt of mevrouw Krijgsman wel een stikstofbank wil inrichten voor PAS-melders en soortgelijke knelgevallen?

Mevrouw Krijgsman brengt naar voren dat men niet allemaal nieuwe dingen moet gaan doen. Zoals al eerder is aangegeven moeten de PAS-melders rechtszekerheid krijgen. Dat is niet alleen het verstrekken van een vergunning of het zorgen voor een goede vergoeding, een volledige schadeloosstelling. Een probleem is volgens de spreker dat het mogelijk niet gaat lukken om alle PAS-melders in aanmerking te laten komen voor een vergunning. Of de wet daarvoor ruimte geeft. Men moet zo snel mogelijk een oplossing voor de mest gaan vinden. Koeien horen in de wei.

De heer Hazeleger geeft aan dat het lijkt of mevrouw Krijgsman een bom onder de rechtszekerheid wil leggen. Spreker wijst erop dat het gewoon in de wet staat dat de PAS-melders gelegaliseerd worden. Hij wijst erop dat de PAS-melders dankzij de overheid geen vergunning hebben. Men kan de mensen niet zomaar zeggen dat ze geen vergunning krijgen en ze dan schadeloos gaan stellen.

Mevrouw Krijgsman denkt dat het juridisch niet haalbaar zal zijn om alle PAS-melders alsnog te vergunnen. Toch moet er rechtszekerheid komen. Als dat niet via de vergunningverlening kan dan via een flinke zak geld.

De heer Dercksen stelt dat een moratorium op alle economische activiteiten nogal wat consequenties heeft. Elke week komen er duizend nieuwe mensen het land binnen. Dat genereert economische activiteit. Betekent dit dat de PvdA immigratie wil platleggen? Of is dat een dogma te ver?

Mevrouw Krijgsman antwoordt dat de zojuist geplaatste opmerking niets met het dossier te maken heeft. Daarom ook geen reactie erop.

De heer Westerlaken hoort mevrouw Krijgsman eigenlijk zeggen dat de afspraken, die zelfs wettelijk vastgelegd zijn, nagekomen moeten worden. Dat betekent legalisering van de PAS-melders. Of vindt mevrouw Krijgsman dat de overheid zich niet aan haar woord moet houden?

Dan het moratorium. Realiseert mevrouw Krijgsman zich dat als men zegt dat er in NNN-gebieden ook een reductie moet plaatsvinden van 95% de provincie Utrecht op slot komt te staan? Het voorstel voor een moratorium is niet eens nodig wanneer men de aanpak van de minister voor NNN-gebieden volgt.

Mevrouw Krijgsman denkt dat de kans klein is dat de PAS-melders gelegaliseerd kunnen gaan worden. Dat de vergunningverlening zoals het in de wet staat waarschijnlijk niet gaat lukken. Dan moet men er een zak geld tegenover zetten op het moment dat het inderdaad niet lukt. We hebben volgens de spreker helaas vaker wetten gezien die niet uitvoerbaar blijken of worden afgeschoten.

Het tweede punt van de heer Weterlaken heeft mevrouw Krijgsman niet helemaal begrepen. Is bedoeld dat een moratorium niet nodig is wanneer men de NNN niet gaat doen? Maar ook de NNN-gebieden hebben last van stikstofuitstoot. De NNN-gebieden heeft men nodig voor de in standhouding van de Natura2000-gebieden.

De heer Weterlaken merkt op dat de provincie al in het akkoord van Utrecht afgesproken heeft dat er bij de NNN-gebieden geen zogeheten schaduwwerking zou zijn. Op basis daarvan zijn vergunningen verleend voor allerlei activiteiten. Nu hoort hij bepleiten dat we die afspraak over geen schaduwwerking onderuit gaan trekken. Wanneer men bij al die snippers NNN in de provincie die schaduwwerking haar werk laat doen, dan zit de provincie helemaal op slot, aldus de spreker.

De voorzitter denkt dat het laatste meer een punt is voor de gedeputeerde om op in te gaan. Voordat de volgende fractie een bijdrage levert, wijst de voorzitter erop dat er nog twintig minuten vergadertijd rest.

De heer De Harder memoreert dat dit agendapunt een opwaardering is van de Gebiedsgerichte aanpak Nieuwkoop. Dit is wel erg achterhaald. Toch zou spreker van de gedeputeerde willen horen of het klopt dat in Nieuwkoop nog geen keuzes gemaakt zijn, dat die nog gemaakt moeten worden en dat het boerenmodel dat daar rin zat wordt doorgerekend.

Men was blij met de heldere en snelle Statenbrief over de startnotitie en de Kamerbrieven. Men kan zich ook goed vinden in de onderschrijving door GS van de noodzaak van maatregelen. De partij ziet ook wel dat men over de draagkracht van het ecosysteem is gegaan. Dat geldt niet alleen voor stikstof en het is ook niet alleen het probleem van de landbouw. Dat is wel een pijnpunt voor de fractie. Men richt zich volledig op de landbouw. Koppelen dat aan stikstof. En men verwijst voor harde doelen voor de overige sectoren naar begin 2023. Dat is niet uit te leggen. Alle aandacht wordt getrokken naar het kaartje. Daar is spreker ook van geschrokken. Zijn beeld was dat de opgaven voor de provincie beperkt zou zijn gezien de Natura2000-gebieden in de provincie en aan de randen ervan. Ineens zijn de NNN-gebieden met een zeer hoge opgave erbij betrokken. Weet gedeputeerde waar die hoge opgave vandaan komt? Komt dat door de andere opgaven in de startnotitie? Komt het volledig vanuit de NNN-gebieden? Heeft het te maken met de complete stikstofuitstoot in Nederland in relatie tot die van de provincie? Wat is het beeld van de gedeputeerde op dit punt?

Men heeft het continue over de 95% voor de NNN-gebieden. Spreker vindt dat de startnotitie daar nog niet zo helder over is. Er zit een kaartje bij waar de reductiedoelen per gebied op staan. Op dat kaartje staan geen reductiedoelen voor de NNN-gebieden. In de voetnoten en de bijlagen komen die wel weer terug. Is er in gerommeld? Hoeveel ruimte is er nog om die NNN-gebieden een andere status te geven in de stukken?

De legalisering van de PAS-melders is door andere sprekers al genoemd. Dat is ook voor de fractie van groot belang. Men is benieuwd hoe de grote verschillen op de grens met Gelderland uit te leggen zijn. Wat is die Gelderse aanpak dan? Wat betekent die? Hoe is Gelderland erin geslaagd die in het stuk krijgen?

Goed is dat er in de startnotitie wordt gesproken over meer en beter meten. Dat zal de modellen alleen maar meer en beter onderbouwen. Men denkt te kunnen concluderen dat de perspectiefbrief van de minister van LNV goed aansluit bij het eigen provinciaal landbouwbeleid. Klopt dat inderdaad? Men kan zich wel afvragen of er in de provincie boeren zijn die die brief hebben begrepen.

Tot slot geeft de spreker aan dat de doelen van de minister met deze tijdsdruk 'enorme druk zetten op wat men een zorgvuldig proces wil laten zijn. Daar heeft de spreker veel moeite mee. Hij hecht waarde aan de natuurdoelen, maar ook aan een zorgvuldig proces waarbij alle betrokken partijen mee kunnen praten en waarbij men in gezamenlijkheid werkt aan de doelen. Hij vraagt hierover de mening van de gedeputeerde.

Mevrouw Van Elteren heeft een punt van orde. Het is nu 17.45 uur en men heeft begrepen dat er een vergaderdeadline is van 20.00 uur. Men weet dat men de behandeling van dit agendapunt inclusief beantwoording eigenlijk niet gaan redden. Men moet even kijken hoe men verder gaat. Het zou zonde zijn wanneer men de vergadering om 20.00 uur

sluit met de mededeling dat de beantwoording schriftelijk volgt. Dat doet geen recht aan het debat dat nu gevoerd wordt.

De voorzitter geeft aan dat men een klein stukje dubbel kan doen met een andere bijeenkomst. Alleen gaat de voorzitter daar niet over. Maar dan moet er wel wat meer discipline zijn om deze vergadering binnen een halfuur af te ronden. Anders moet men naar een ander tijdstip.

De heer Hazeleger denkt dat het nu gaat over het belangrijkste debat dat men voor de zomer voert. Dit gaat nu voor alles.

Mevrouw De Widt brengt naar voren dat zij helaas geen uitloop heeft in verband met een andere afspraak.

De voorzitter geeft aan dat men tot half negen door kan gaan met de nodige discipline. De heer Dercksen heeft het grootste deel van zijn bijdrage al kunnen doen via zijn interrupties.

De heer Dercksen geeft de voorzitter voor een beetje gelijk. Eergisteren heeft spreker veertig vragen ingediend. Daarin is de kern van het bezwaar tegen het beleid aangegeven. Men heeft in dit land de beste boeren van de wereld. Het is net voor niets dat de hele wereld hier komt kijken hoe goed men het hier doet. Men heeft ook de meest innovatieve en duurzame werkmethoden. Spreker ontkent dat hij het land op slot zou willen zetten. Men kan de wetgeving gewoon repareren. Wanneer dat vervelend wordt in Brussel, dan moet de regering volgens de spreker negeren. Spreker vraagt hoe groot het juridisch risico voor de provincie is wanneer men vergunningen gaat verlenen op basis van een model dat daartoe niet geschikt is? Spreker heeft gesproken over metingen van depositie, doet de provincie dat? Meet men de bodemkwaliteit? Dan zijn er natuurkaarten in omloop die niet overeenkomen met de werkelijkheid, maar die niet worden aangepast vanwege mogelijke juridische problemen. Spreker wenst gedeputeerde Sterk en de gedeputeerde financiën veel succes met dit dossier.

De heer Schipper stelt dat er in de landbouwsector wel degelijk een stikstofprobleem speelt dat aangepakt moet worden, maar dat dat niet exclusief daar neergelegd mag worden. Spreker wil dat het college zorgt dat Den Haag met iets komt dat werkbaar en haalbaar is. En dat uitzicht biedt op draagvlak. Het zou niet voor het eerst zijn dat het kabinet volstrekt onuitvoerbare plannen ter uitvoering geeft aan lagere overheden. De provincie moet met een stevige houding tegen het Rijk ingaan samen met de collega's in het land. Hoe gaat het college dit oppakken?

De heer Hazeleger ziet het kaartje van minister Van der Wal als een regelrechte bom die in het landelijk gebied is binnengekomen. De kaart kwam voor de fractie al keihard binnen, voor de mensen in het landelijk gebied is dat nog veel ingrijpender en pijnlijker. Spreker geeft aan dat het niet de intensieve boeren zijn die hard geraakt worden, maar juist boeren die zijn overgeschakeld naar een natuurinclusieve of biologische bedrijfsvoering. Hier is sprake van een totale eenzijdige vastgelopen sturing op stikstofuitstoot. Dat moet stoppen, aldus de spreker. Misschien moeten we de onhaalbare natuurwetten aanpassen. Men moet terug naar de doelen van natuur en landbouw. En oog houden voor voedselzekerheid.

Hij geeft als voorbeeld van de implicaties van het kaartje een bedrijf in een Natura2000-gebied dat samenwerkt met de natuurorganisatie die de natuur in zijn omgeving beheert. Het idee was dat er in dat gebied maar een kleine opgave lag. Met de natuurontwikkeling daar gaat het heel goed. Het kaartje vertelt echter dat er in het gebied 95% moet worden gereduceerd. Volgens het kaartje moet dit voorbeeldbedrijf daar weg. Uit de beantwoording van een technische vraag blijkt dat de provincie een scenario heeft ingediend waardoor 97,2 % van de stikstofgevoelige habitat onder de KDW zijn gebracht. Daarmee zou men geen 70% hoeven te reduceren in een strook van een kilometer om de Natura2000-gebieden. En al helemaal niet in de NNN-gebieden. Met de brief van minister Van der Wal heeft het Rijk alles op het bordje van de provincie gelegd en de gebiedsgerichte aanpak totaal op z'n kop gezet, aldus de spreker. Hij is verbaasd over de Statenbrief waarin staat dat de plannen van de minister een goede basis vormen voor de noodzakelijke aanpak, maar dat het college nog wel een aantal vragen heeft. De vragen zijn goed, maar spreker is verstoord over de toon van de reactie. Die brieven vormen geen goede basis voor die aanpak. Het is eerder een bom eronder. Boeren in NNN-gebieden zijn geschoffeerd. Spreker stelt voor dat de gedeputeerde opnieuw een brief aan de minister stuurt namens het gehele gebied dat ze de lijn van het Handelingskader vasthoudt. Daarnaast moet men volgens hem haast maken met het legaliseren van knelgevallen zoals de PAS-melders.

Tot slot bepleit de spreker om werk te maken van innovaties die van alle kanten worden aangedragen en die juridisch houdbaar zijn.

De heer Germis zegt enorm teleurgesteld te zijn door het landelijk beleid. Hij heeft veel respect voor de boeren en hun demonstratie vandaag in Stroe. Zijn fractie wil echt dat de provincie het proces vlot trekt samen met de boeren. GS moet ook de vergunningen van de PAS-melders op orde brengen, zegt hij. Hij is het niet eens met de reductiedoelstelling van 95% in de NNN-gebieden.

De voorzitter constateert dat er geen fracties zijn die nog een bijdrage willen leveren. Het gaat om één termijn. Dan krijgt nu de gedeputeerde het woord om te reageren.

Mevrouw Sterk vraagt om een momentje tijd om een ordening aan te brengen in de gestelde vragen.

De heer Hazeleger heeft een punt van orde. Spreker wil het debat ordelijk voeren en de gedeputeerde de ruimte geven om de vragen te beantwoorden. Het debat moet gevoerd worden totdat het afgerond is.

De voorzitter schorst de vergadering voor een moment om een en ander na te gaan.

Na heropening door de voorzitter wordt de vergadering voortgezet.

Mevrouw Sterk zegt een gevoel van falen te hebben omdat men met elkaar in een impasse terecht is gekomen. De gedeputeerde is ooit de politiek ingegaan om de polarisatie tegen te gaan. Wanneer men kijkt naar de situatie waar het land in zit, dan ligt er een grote opgave voor alle mensen. Dat gevoel draagt de gedeputeerde dagelijks met zich mee. Het college onderschrijft volgens haar de urgentie van natuurherstel. Zij wil ook behoud van een leefbaar platteland en er daar hoort een economisch rendabele en duurzame kringlooplandbouw bij. Op basis van deze uitgangspunten wil men graag de gesprekken over de gebiedsgerichte aanpak verder aangaan. Vooraf merkt de gedeputeerde op dat het document van de minister nog geen definitief document is. Morgen spreekt de Tweede Kamer erover en kan dan veranderen. De Statenbrief is gebaseerd op het voorstel van de minister. Duidelijk is dat de opgave enorm groot is. Het gaat niet alleen over stikstofdoelen, maar het is een integrale opgave. In oktober hoort men de KRW-doelstellingen. Die worden op een later moment gevolgd door de klimaatdoelstellingen. Dat kan zelfs in januari volgend jaar zijn. Dat betekent dat er nog veel onduidelijk is. Een nauwkeuriger tijdpad is volgens spreker nog niet aan te geven. Het aangegeven tijdpad biedt nog wel veel ruimte voor gesprekken, met het Rijk en met gebiedspartners. Het is ontzettend belangrijk dat de provincie de hand uitsteekt en duidelijk wil maken dat men met elkaar wil zoeken naar oplossingen om samen de opgaven aan te gaan.

De provincie heeft ook nog veel vragen, zegt spreker. Veel van de vragen die de boeren hebben, heeft de provincie ook. Die gaan bijvoorbeeld over de NNN-gebieden. Ook de provincie was verrast dat een dag voordat de brief naar buiten kwam er ineens deze opgave in stond. Op een kaartje dat de provincie ook niet kende. Daarom heeft men ook in de brief die vandaag naar de minister is gestuurd een aantal van de vragen gesteld die de gebiedspartners hebben en die de provincie ook zelf heeft. Gedeputeerde zegt dat men de komende periode moet gebruiken om de visie die het Rijk heeft in zijn brief en de vragen die men heeft met elkaar te bespreken. Om te kijken waar de witte plekken zitten. Daar moet men ook het gebiedsproces bij gebruiken. Binnen dat proces kunnen ook nog vragen rijzen. Een belangrijke vraag van de provincie is welke ruimte men heeft om binnen die zones te schuiven met de percentages met het uitgangspunt dat de totale reductieopgave gelijk blijft. Er is altijd gezegd dat er in de NNN-gebieden geen externe werking zou zijn. De spreker vraagt zich af hoe men de opgave moet interpreteren en wat dit betekent voor de gebiedsprocessen?

De heer De Harder heeft gehoord dat de reductieopgaven gekoppeld zijn aan de bodem. Spreker snapt niet hoe dat dan werkt. Er is een reductieopgave voor ammoniak omdat de bodem veenweidegebied is.

Mevrouw Sterk geeft aan dat er een reductieopgave ligt voor stikstof in Nederland. Toen heeft men gekeken naar de verschillende bodems, tenminste zo heeft het college het begrepen, maar daar wil men meer helderheid over krijgen. De gedeputeerde stopt met de beantwoording van de vraag. Het college heeft een idee waar het punt vandaan komt, maar men heeft het nog niet helemaal begrepen. Over dit punt is ook een vraag aan Den Haag gesteld. Duidelijk is dat er een reductieopgave ligt. Daarover is de vraag gesteld of men daarbinnen andere keuzes kan maken.

De heer Fiscalini hoorde de gedeputeerde zeggen dat er onderzoek was gedaan in de bodem van een natuurgebied. Om welk natuurgebied gaat het? Is daar een herkomstbenadering bij. Wat zijn de resultaten van het onderzoek? Kan hij dat onderzoek ter beschikking krijgen?

Mevrouw Sterk herkent zich niet in de woorden van de heer Fiscalini. De gedeputeerde heeft niet over een onderzoek gesproken. Er is gezegd dat de basis van het kaartje is de bodem in Nederland. Op basis hiervan heeft het Rijk gekozen voor een reductie. Daar zijn, ook bij andere provincies, nog steeds veel vragen over.

De heer Fiscalini denkt dat dit juist het probleem is. Er is kennelijk geen onderzoek gedaan naar de bodem. Is de gedeputeerde het met hem eens met dat er eerst een onderzoek gedaan moet worden naar de bodem en naar waar de stikstof dan vandaan komt.

Mevrouw Sterk brengt naar voren dat de reden om een discussie over stikstof ooit is begonnen, is omdat men de instandhoudingsdoelen in de Natura2000-gebieden op orde moet hebben. Op het kaartje ziet men dan ook dat er voor Natura2000-gebieden en de gebieden erom heen een hogere reductieopgave ligt dan voor andere gebieden. Dat is het uitgangspunt geweest. Daar is een kaartje bijgekomen waarop ook de andere doelen een plek hebben gekregen. Hoe dat precies is verwerkt, is op dit moment nog niet duidelijk. Dat heeft uiteindelijk geleid tot het kaartje waar men nu mee te maken heeft. Waarbij ook transitiegebieden zijn benoemd en waarop tot grote verrassing ook opeens NNN-gebieden op staan met een reductieopgave. Daar wil de provincie graag helderheid over hebben.

Dan over de perspectiefbrief van de minister. Wat daarin vooral ontbreekt zijn de instrumenten. Wat kan men gebruiken van dat perspectief in het gebiedsproces? Wat heeft men de boeren te bieden die willen stoppen? Wat heeft men de boeren te bieden die willen verplaatsen? Wat gaat er voor mestwetgeving aankomen? Vanuit het IPO worden die vragen ook bij de minister neergelegd.

De heer De Harder vraagt ter verduidelijking of de provinciale landbouwvisie goed past in het perspectief dat de minister probeert te schetsen. Van de insprekers is zojuist gehoord dat op die basis het gesprek goed was.

Mevrouw Sterk stelt dat de provinciale landbouwvisie, die uitgaat van een kringlooplandbouw die economisch rendabel en duurzaam is, nog steeds de basis is voor de gebiedsprocessen die men in wil gaan. Er is niet zoveel mis met de visie van minister Staghouwer, maar men mist wel de uitwerking van een heleboel maatregelen. Wat heeft de provincie de boeren te bieden? Een uitgestoken hand, zegt de spreker. Men probeert continue het gesprek aan te gaan met de boeren om hun vragen mee te nemen.

De heer Hazeleger denkt dat de boeren nodig hebben dat er aan de Statenbrief een woordje wordt toegevoegd. Dat is het woordje 'geen'. Dat de aanpak van de minister Van der Wal GEEN goede basis is. Dat de verschillen tussen het Utrechtse scenario en het kaartje wat nu voorligt niet te overbruggen zijn. Wanneer GS dat signaal uitzenden dan is men terug bij het Handelingskader. Spreker vraagt of de gedeputeerde bereid is dat signaal af te geven aan de minister en de sector?

Mevrouw Van Gilse is benieuwd of er echt wat wordt gedaan aan ondersteuning buiten de sessies die georganiseerd worden. Wat wordt er aan de agrariërs aangeboden vanuit de provincie?

Mevrouw Sterk denkt voor wat betreft de eerste vraag dat, zowel de Statenbrief als de brief aan de minister duidelijk maken waar de provincie voor kiest. Utrecht loopt niet weg voor het feit dat de natuur enorm onder druk staat en dat om ingrepen vraagt die het pijn gaan doen. Maar dat wil het college doen met behoud van het leefbare platteland en met kringlandbouw. In de gebiedsprocessen moet men daarover het gesprek met elkaar het gesprek aangaan. Zij stapt over naar de andere vraag. Men heeft sowieso de plattelandcoaches. Die zijn vooral bedoeld om andere vragen van boeren te beantwoorden. Bekeken wordt wel of zij de informatie hebben vragen te kunnen beantwoorden en mensen door te kunnen verwijzen. Men moet goed met elkaar bekijken welke andere mogelijkheden er nog zijn

De heer Hazeleger stelt dat het Stikstofcollectief heel duidelijk is geweest. Met dit kaartje kunnen zij het gebiedsproces niet in. Dat is nooit gezegd over het Handelingskader. Daarover is gezegd dat het voldoende perspectief biedt om met elkaar het gesprek aan te gaan, aldus de spreker. Zijn fractie heeft met aarzelingen dat Handelingskader ook gesteund. Op basis daarvan heeft Utrecht de minister een scenario aangeboden. Waarom zegt de gedeputeerde nu niet dat, net als een aantal andere provincies, dat wat nu voorligt niet uitvoerbaar is, vraagt de spreker. Hij bepleit dat het college vasthoudt aan het Handelingskader en daarmee aan de slag gaat. Dat signaal zou volgens de spreker naar de minister en naar de sector moeten gaan.

Mevrouw Sterk heeft ook aangegeven dat men vast wil houden aan het Handelingskader. Zij heeft ook de minister gevraagd of er ook ruimte zit om niet de ABCD-normering te gebruiken als het gaat over de reductieopgaven. Zij proeft bij de minister dat er ruimte is om aan de reductiedoelstellingen een eigen invulling te geven. Het gaat om een startnotitie waarbij men aan het eind moet voldoen aan de reductiedoelstellingen. Of die interpretatie juist is, moet de minister nog bevestigen. Niet alleen boeren, maar ook andere ondernemers snakken naar duidelijkheid. En naar ruimte om hun ambities te kunnen waarmaken.

De heer Hazeleger geeft aan dat we de instandhoudingsdoelen volgens het Utrechtse scenario voor 97% halen. Op het kaartje voor 98%. Dat is nauwelijks een verschil.

Mevrouw Sterk meldt dat men op dit moment de natuurdoelanalyses laat uitvoeren. De opdracht is ervoor uitgezet. In november heeft men hopelijk een beeld hoe het ervoor staat. Om het in stand houden van de natuur is er meer nodig dan alleen stikstofreductie. Daarvoor is nodig dat men de KRW-richtlijnen op orde hebben. Dat men klimaatmaatregelen neemt. Wanneer men het in stand houden van de natuur niet realiseert, dan blijft het land op slot zitten. Het handelingskader geeft ook aan dat daar de focus op moet liggen. Tegelijkertijd moet men kijken hoe men in de gebiedsprocessen de reductiedoelstellingen van het Rijk in gesprek met iedereen kan realiseren.

De heer Dercksen vraagt wat de handtekening van de provincie waard is in het convenant over de schaduwwerking? Hoe gaat men dat in Den Haag uitleggen dat het convenant enige waarde heeft?

Mevrouw Sterk wil eerst duidelijkheid hebben voordat men op die vraag hoeft uit te komen. Spreker gaat daarna door naar het punt innovatie. Er is een aantal innovatieve maatregelen die al bewezen hebben effectief te zijn. Zo zou er meer duidelijkheid moeten komen over de RAV-factoren. Daarom is men ook in hoger beroep gegaan over een aantal van de vergunningen die op basis daarvan zijn verleend. De wil om te innoveren is er, maar de duidelijkheid ontbreekt nog. Daarmee wordt ook de financiering van innovaties onmogelijk. Misschien moet men op IPO-niveau met de banken in gesprek gaan. Het gaat erom dat men innovaties krijgt die ook wel bewezen zijn, waardoor men perspectief op vergunningen kan geven. Men moet niet mensen nog dieper in het moeras helpen. Daarbij hoort ook actief grondbeleid. Voor de tweede helft van het jaar moet duidelijk zijn hoe dit gaat werken. Dat is nodig om mensen in beweging te krijgen. Actief grondbeleid is een mooi perspectief voor de komende jaren.

Dan de PAS-melders. Wat de provincie betreft is het Rijk aan zet. Toen het misliep, heeft het Rijk gezegd het binnen drie jaar op te zullen lossen. Wanneer de provincie het gaat overnemen en daarmee er verantwoordelijk voor wordt, dan legt het een nog grotere druk op de gebiedsgerichte aanpak. Wanneer men daar nog eens stikstof moeten gaan vinden, dan betekent dit dat men voor andere zaken minder overhoudt. Dan zou het ook nog wel eens zou kunnen zijn dat men geen aanspraak meer kan maken op de ruimte in het stikstofregistratiesysteem. Daarnaast is er op dit moment ook nog onvoldoende duidelijk of, wanneer men nieuwe vergunningen uit zou geven aan PAS-melders, die wel stand houden. Men moet voorkomen dat men dingen gaat doen die men niet waar kan maken. Dat is de situatie op dit moment. Gaat men dan de boeren uitkopen? Er ligt een motie van PS dat men dat in principe niet doen. De gedeputeerde houdt zich aan de uitspraak van PS. Er is een vraag gesteld over het Aeriussysteem. Daar is alles van alles over op te merken, maar het is op dit moment het beste wat men heeft. Het is het enige systeem op basis waarvan de provincie weer vergunningen kan uitgeven. En men is bezig om het te verbeteren.

Mevrouw Van Elteren vraagt naar welke motie wordt verwezen.

Mevrouw Sterk antwoordt dat het gaat over de motie dat de provincie niet moet overgaan op onvrijwillige uitkoop tenzij rijksbeleid de provincies daartoe aanzet. Het rijksbeleid zegt niet dat de provincies moeten uitkopen. Zij acht zich gehouden aan vrijwilligheid.

Mevrouw Van Elteren geeft aan dat het dictum van de motie zegt dat de provincie niet overgaat tot onvrijwillige uitkoop tot er landelijk beleid is geformuleerd. Volgens spreekster wordt dat beleid nu geformuleerd of is er eigenlijk al.

Mevrouw Sterk geeft aan dat er nu rijksbeleid bekend is, maar nog geen rijksbeleid over gedwongen uitkoop. Dat betekent dat de motie nog van kracht is. Daar voelt de gedeputeerde zich aan gehouden.

De heer Dercksen is wel even verbaasd over het punt dat iemand van de provinciale overheid niet ronduit zegt dat men staat voor zijn handtekening. Het Aerijsmodel is volgens hem geen wetenschappelijk model, maar het is een ambtenrenmodel. De commissie Hordijk heeft nadrukkelijk gezegd dat het op de schaal van vergunningverlening niet geschikt is. Hoe kan men dan nog vergunningen verlenen of intrekken op basis van een model dat niet geschikt is.

Mevrouw Sterk antwoordt dat de rechtbank het nog steeds geschikt vindt en dat die daarop haar uitspraken baseert. Het is, zegt zij, het beste systeem dat we op dit moment hebben.

De heer Dercksen geeft aan dat er op dit moment metingen gedaan worden door de UvA samen met de agrarische sector. Is het dan niet verstandiger om straks op basis van echte depositiemetingen het beleid te bepalen? Is het niet beter om tegen het kabinet te zeggen dat men met het huidige model zo veel risico loopt, waardoor het beter is de zaak even te parkeren tot het moment dat de metingen van UvA beschikbaar zijn.

Mevrouw Sterk meldt dat men bezig is om de 43 vragen van de heer Dercksen te beantwoorden. Zij geeft aan dat dat wel enige tijd in beslag gaat nemen. De gedeputeerde heeft net al het nodige gezegd over het Aerijsysteem. Daar wil zij het bij laten.

Dan de vraag of de nutriëntenbelasting voldoende afneemt. De gedeputeerde geeft aan dat niet alleen om stikstof gaat. De provincie krijgt er nog doelen bij. Bovendien komt de EU binnenkort met een aanscherping van de gewasbestrijdingsmiddelenrichtlijn.

De gedeputeerde gaat nog even in op de gebiedsgerichte aanpak bij de Nieuwkoopse Plassen. Dat is eigenlijk de aanleiding voor het debat. Zij heeft erover gesproken met de gedeputeerde van Zuid-Holland. Het genoemde model in de brief is nog niet definitief. De boeren hebben aangegeven dat ze graag willen kijken hoe innovatie daarin een plek kan krijgen. Dat wordt op dit moment doorgerekend. Een definitief besluit ligt er nog niet. Men probeert betrokken partijen zoveel mogelijk bij de uiteindelijke besluitvorming te betrekken.

Een moratorium instellen, zoals de PvdA oppert, is het laatste wat de gedeputeerde wil doen. Dan ligt alles plat. De opgave is al ingewikkeld genoeg. Dit, los van de vraag of de provincie sowieso een moratorium kan instellen, stelt de spreker.

Zij adresseert nu het punt van de koplopers. Er zijn boeren die al een slag hebben gemaakt. Wat betekent de nieuwe reductie vanuit het Rijk voor deze groep? Moeten die nog eens bloeden? Die vraag loopt ook in andere provincies. Lastig is dat de overige sectoren later in de discussie betrokken worden. Het komt wel, maar het zou goed geweest zijn dat die sectoren er nu al bij betrokken zouden zijn. Alleen al om de uitstraling dat het gaat om een opgave voor iedereen. Gelderland heeft volgens de spreker aan eigen aanpak, waarbij de grote piekuitstoot wordt opgekocht, zodat de omgeving minder hoeft te doen. Dat roept natuurlijk wel vragen op van boeren die een weiland in Utrecht hebben en een weiland in Gelderland. Wat betekent dat dan? Reële vragen waar de gedeputeerde nog geen antwoord op kan geven.

De voorzitter heeft heel veel antwoorden gehoord. Er zijn echter nog vragen.

De heer De Harder vraagt mede namens mevrouw De Widt. In sommige gebieden in de provincie is agrarisch natuurbeheer nodig. Hoe ziet het daar met die 95%? In de Kamerbrief over de startnotitie staat dat er gevraagd wordt om versnellingsmaatregelen voor te stellen. Zijn daarop voorstellen binnen gekomen en of daar Utrechtse voorstellen bij zijn en hoeveel?

Mevrouw Sterk geeft aan dat men op de eerste vraag graag duidelijkheid van de minister wil hebben. Zonder die duidelijkheid valt er nog weinig over te zeggen. De provincie heeft ook versnellingsmaatregelen ingediend. Dat moest binnen drie dagen. Men wacht nu op een definitieve toezegging van de gevraagde middelen. Voor de zomer hoopt men er duidelijkheid over te krijgen. Het is nu een kwestie die speelt tussen het ministerie van Financiën en het ministerie van Natuur en Landbouw.

Mevrouw Van Gilse heeft een aantal zorgen gedeeld met de gedeputeerde. Een aantal daarvan zijn neergelegd bij de landelijke overheid. Men is benieuwd hoe men verder meegenomen wordt in het proces.

Mevrouw Sterk stelt dat er na de zomer nog een aantal infosessies is gepland. Bijvoorbeeld over hoe men die gebiedsprocessen vorm gaat geven. De gedeputeerde probeert de Staten zo goed mogelijk mee te nemen in de processen.

Mevrouw Van Elteren heeft wel een beetje een antwoord gehoord op haar vragen. Maar concreter vraagt zij over doelgebieden op de kaart. Dat kan gaan over 95% of anders. Ongeacht het percentage kunnen boeren er wel wakker van liggen. Is het voor die boeren duidelijk waar ze terecht kunnen met vragen en wat krijgen ze dan te horen?

Mevrouw Sterk vindt dat die vraag ook moeilijk te beantwoorden is door het college. Men neemt het in elk geval op met het IPO. Veel vragen zullen in alle provincies gesteld worden, waardoor het IPO met de beantwoording kan helpen. Men kan in ieder geval zeggen dat het kaartje niet een op een door te vertalen is naar de individuele boer. De provincie is aan het zoeken naar de ruimte die het kaartje biedt. Om mogelijk van de zonering af te wijken zolang men maar de totale reductiedoelstelling maar haalt. Daarom is het zo belangrijk dat de boeren meepraten met het zoeken in de gebiedsprocessen naar wat er mogelijk is. De gedeputeerde neemt de vraag mee en komt erop terug. Kijken wat men te bieden heeft om als provincie te kijken waar de vragen van de boeren beantwoord kunnen worden.

Mevrouw Van Elteren begrijpt dat iedereen met veel vragen zit. Is het goed begrepen dat boeren die op dit moment met vragen zitten nergens terecht kunnen?

Volgens mevrouw Sterk speelt LTO hierbij ook een belangrijke rol. Men zit hier toch met een soort gevoel van falen omdat men het antwoord niet kan geven. Men wil wel als provincie kijken of men daarin toch iets kan betekenen.

Mevrouw Van Elteren reageert, dat men het op dit moment nog niet weet kan ook een antwoord zijn. Het gaat erom dat er een luisterend oor is. Er moet iets zijn waar mensen met vragen naar toe kunnen.

Mevrouw Sterk kan zich op dit moment goed voorstellen dat men iets op de provinciale website zet. Maar of dat de vraag oplost voor de zorgen die de individuele boer heeft, valt te betwijfelen.

Mevrouw Van Elteren denkt dat een plaatsing op de website al veel helpt bij de eerste vragen. Daarnaast moet men nog kijken hoe men verdere ondersteuning kan bieden. Kijken of landbouwcoaches daarbij een rol kunnen spelen. Het gaat echter om de eerste vragen.

De heer Hazeleger denkt dat er toch helderheid gegeven kan worden. Het proces zoals het er nu uitziet, is dat er een hele lijst vragen aan de minister is gesteld. Men heeft nog geen antwoorden en men weet ook niet wanneer die antwoorden komen. Stel dat het antwoord van de minister is dat men blijft bij het kaartje, zegt de spreker. Dan moet de provincie de hele gebiedsgerichte aanpak herzien. Dan moet men een proces gaan voeren dat de hele provincie betreft. Dat gaat veel tijd kosten. Dat is niet in een jaar te realiseren. Stel dat men zegt samen met andere provincies dat men het kaartje even vergeet. Er zijn zoveel vragen over. Men gaat door met het eigen Handelingskader. Men zegt tegen het Rijk dat men het kaartje parkeert en dat men voor 1 juli 2023 komt met een antwoord op de vraag die men heeft gekregen vanuit de KDW's over het in stand houden van de natuur via de gebiedsprocessen. Met een dergelijk antwoord geeft men helderheid. Wanneer men die helderheid geeft dan kan men op die datum leveren, want dan gaan de boeren aan de gebiedstafel zitten en dan wint met tijd. Wanneer men in de motie blijft is de kans groot dat men op 1 juli 2023 niets heeft en ook het Handelingskader niet meer. Dat is de vraag die nu voorligt.

Mevrouw Sterk antwoordt dat de houding die de heer Hazeleger beschrijft aanspreekt. Maar de uitkomst moet wel zijn dat men de 46% halen op 1 juli 2023. Wanneer dat niet gebeurt, dan gaat de minister voor de provincie beslissen. De gedeputeerde houdt zelf graag de regie.

De voorzitter vraagt of er nog openstaande vragen zijn.

De heer Hazeleger geeft aan dat de gedeputeerde de regie ook kwijt is, wanneer men zegt het kaartje te slikken. Want de brief die gestuurd is, zegt eigenlijk dat men het gaat doen. Alleen wil men nog even kijken hoe. Daarmee heeft men de regie ingeleverd. Spreker wil de regie terug.

Als laatste brengt de spreker het eerder genoemde punt in dat men er werk van moet maken om alle innovaties die worden aangedragen juridisch houdbaar te maken. Hij noemt als voorbeeld innovaties waar hij tijdens een werkbezoek over is geïnformeerd die wel tot 70 procent reductie opleveren.

Mevrouw Sterk komt schriftelijk terug op die vraag.

De voorzitter stelt vast dat men hiermee tot het inde van de beraadslagingen komt. De vraag aan beide insprekers is of ze nog een korte reflectie over de beraadslagingen.

Mevrouw Sterk reageert nog heel kort op de insprekers. Men komt nog met een schriftelijke reactie op de brief die de gebiedscoördinator heeft gestuurd. Voor volgende week staat er weer een afspraak met de heer Van Wijk. Hoewel men op dit moment anders in de problematiek staat, is het goed dat men elkaar blijft spreken. Dat men ook vragen met elkaar kan wisselen.

De heer De Graaff zegt op deze vergadering als voorzitter van een gebiedscoöperatie te staan. Spreker legt de vraag bij de Staten neer om te gaan staan voor de provincie Utrecht, ga staan voor de boeren en ga staan voor het eigen streekproduct dat nu nog in de winkel ligt. Recht de rug en geef de boodschap aan mevrouw Van der Wal dat het niet gaat lukken. Er is geen draagvlak voor. Meer provincies hebben die boodschap volgens hem gegeven.

De heer Van Wijk is dagelijks in gesprek met boeren die het echt heel moeilijk hebben. Soms weet men niet hoe de avond na zo'n gesprek afloopt. Dat klinkt heel erg, maar dat is de situatie. Dan wordt er nu gezegd dat men eigenlijk geen antwoord kan geven, maar het antwoord had kunnen staan in de brief. De agrariërs nemen met deze brief afscheid van de provincie en afscheid van de plannen van de provincie. Die plannen zijn niet haalbaar waardoor de bedrijfsvoering onmogelijk wordt en er geen toekomst meer is. Spreker betreurt het dat de provincies niet scherper afstand heeft genomen van de plannen van de minister. Wat men van de provincie verwacht is op te treden als een betrouwbare overheid. De partij die spreker vertegenwoordigt is altijd een betrouwbare partner geweest. Men mist de betrouwbaarheid van de politiek. Kom je afspraken na, roept hij op

De voorzitter stelt vast dat men hiermee aan het einde van de beraadslagingen is gekomen. De vergadering wordt geschorst tot het moment dat agendapunt 3, SB Mastergrondexploitatie Hart van de Heuvelrug 2022 behandeld kan worden. Of dat voor de zomer lukt is de vraag.

Sluiting

12. Schorsing

De voorzitter schorst de vergadering na de aanwezigen bedankt te hebben voor hun bijdrage.